

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag om att stadganden om landskapet Åland skall tas in i Regeringsformen för Finland och riksdagsordningen

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att grundläggande stadganden om Ålands självstyrelse skall tas in i Regeringsformen för Finland samt i riksdagsordningen. I regeringsformen skall stadgas att landskapet har självstyrelse enligt vad som stadgas särskilt. Med hänvisningen avses den reglering som har skett genom självstyrelselagen för Åland och jordförvärvs-

lagen för Åland. I riksdagsordningen skall tas in ett stadgande som hänvisar till de redan existerande stadgandena om kvalificerad lagstiftningsordning för ändring av de nämnda lagarna.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft så snart som möjligt efter att de har antagits och blivit stadfästa.

MOTIVERING

1. Inledning

Då riksdagen den 15 februari 1991 godkände de lagförslag som gällde självstyrelselagen för Åland och ändring av lagen om inskränkning i rätten att förvärva och besitta fast egendom i landskapet Åland (RP 73/1990 rd) vilande över nyval godkändes en hemställan om "att regeringen måtte bereda en proposition om att regeringsformen kompletteras med ett stadgande om självstyrelse för landskapet Åland".

Regeringen hade i den nämnda propositionen med förslag till ny självstyrelselag för Åland föreslagit att i lagen intas ett uttryckligt stadgande om att självstyrelselagen "gäller som grundlag" (69 § 1 mom.). Riksdagens grundlagsutskott (GrUB 15/1990 rd) strök dock detta stadgande. Som motivering anförde utskottet för det första att Finland redan har fyra grundlagar medan stadgandena med grundlagskaraktär i allmänhet har skrivits in i en enda lag på annat håll i världen, vilket man enligt utskottet också hos oss borde gå in för. Vidare

konstaterade utskottet att självstyrelselagen innehåller rikligt med stadganden som inte statsförfattningsteoretiskt sett hör hemma i en grundlag. Utskottet menade vidare att om lagen stiftas som en grundlag skulle detta för vissa stadgandens vidkommande leda till oklarhet om i vilken bemärkelse ordet grundlag har använts. Grundlagsutskottet ansåg att den särställning landskapets självstyrelse innebär inte i och för sig kräver att självstyrelselagens nuvarande status ändras.

Grundlagsutskottet konstaterade dock "att det är på sin plats att i ett stadgande i regeringsformen uttryckligen nämna att landskapet Åland har självstyrelse" och föreslog att riksdagen godkänner den ovan nämnda hemställan. I sitt betänkande hade utskottet konstaterat att det enligt dess uppfattning av flera orsaker är viktigt att landskapet Ålands självstyrelse, som har en folkrättslig basis, stärks och vidareutvecklas.

I den nu föreliggande propositionen föreslås att till Regeringsformen för Finland fogas ett

stadgande om att landskapet Åland har självstyrelse enligt vad som stadgas särskilt. Vidare föreslås att till riksdagsordningen fogas en hänvisning till de stadganden som gäller försvårad lagstiftningsordning för ändring av självstyrelselagen för Åland och jordförvärvslagen för Åland.

2. Nuläge

2.1. Lagstiftning och praxis

Stadgandena om självstyrelse för landskapet Åland ingår i självstyrelselagen för Åland (1144/91) som totalreviderades 1991 och trädde i kraft den 1 januari 1993, samt i jordförvärvslagen för Åland (3/75) som gavs 1975 och reviderades 1991 till vissa centrala delar. Självstyrelsen ges också konstitutionella garantier. Självstyrelselagen för Åland och jordförvärvslagen för Åland kan enligt stadganden som intagits i dessa lagar ändras endast genom överensstämmande beslut av riksdagen och Ålands lagting. Besluten skall i riksdagen fattas i grundlagsordning och i lagtinget med en majoritet om minst två tredjedelar av de avgivna rösterna (69 § självstyrelselagen för Åland och 17 § jordförvärvslagen för Åland).

Av Finlands gällande grundlagar framgår det dock inte direkt att landskapet Åland har självstyrelse. Med undantag för vissa enskilda stadganden i riksdagsordningen nämns Åland över huvud taget inte i grundlagarna.

Varken självstyrelselagen för Åland eller jordförvärvslagen för Åland betraktas som grundlagar fastän det i dem på ovan nämnt sätt stadgas om en försvårad lagstiftningsordning. Dessa lagars ställning i lagstiftningshierarkin är dock i viss mån oklar och i allmänhet karakteriserar man dem som lagar av grundlagsnatur eller med grundlag jämförbara lagar.

I praktiken har dock riksdagen, regeringen och myndigheterna under årtionden trots avsaknaden av ett grundlagsstadgande konsekvent beaktat landskapets statsrättsliga särställning och på olika sätt verkat för att den skall upprätthållas och vidareutvecklas.

Ålands självstyrelse har också en folkrättslig grund. Nationernas förbund har uppträtt som garant under åren 1921—1946. Då förbundet behandlade Ålandsfrågan år 1921 fattades efter notväxling mellan regeringarna i Finland och Sverige beslut om att erkänna Finlands suve-

ränitet över Åland. Som krav uppställdes då att garantier för ålänningarnas nationalitetsskydd infördes i självstyrelselagen samt att en överenskommelse uppnås om ögruppens neutralisering och demilitarisering. De garantier som förutsattes utformades mellan representanter för Finland och Sverige, och Nationernas förbunds råd godkände enhälligt det avtal som parterna i ärendet ingått (den s.k. Ålandsöverenskommelsen).

Då Nationernas förbund upplöstes år 1946 upphörde dess övervakning av Ålands självstyrelse. Finland bör dock anses åtminstone ensidigt ha förbundit sig att folkrättsligt behandla Åland på det sätt som avses i Ålandsöverenskommelsen, och denna förpliktelse kan alltså anses binda Finland.

2.2. Internationell jämförelse

I många europeiska länder finns det olika autonoma områden eller självstyrelseområden och lösningarna i lagstiftningen avviker mycket från varandra.

Grundläggande stadganden i saken ingår i grundlagen i Belgien, Italien, Portugal och Spanien. I grundlagarna har man stadgat om de autonoma enheternas eller självstyrelseenheternas territorier, om hur dessa enheter bildas, om deras behörighet och organ och om grunderna för ekonomin samt om förhållandet mellan staten och enheten. Bl.a. i Danmark och Frankrike nämns autonomi eller landskapsjälvstyrelse över huvud taget inte i grundlagen.

Utöver stadgandena i grundlagen ingår i Belgien, Italien och Spanien närmare stadganden om autonomi eller självstyrelsen i en särskild lag som gäller som grundlag eller stiftats i den ordning som gäller för grundlag. Inte i något av de länder som finns med i jämförelsen har de högsta grundläggande stadgandena om autonomi eller självstyrelse intagits i en sådan särskild lag. I Portugal saknas stadganden på denna nivå men parlamentet har ålagt en skyldighet att höra landskapet då självstyrelsestatut av lagnatur skall ändras. I Danmark ingår de högsta stadgandena om landskapsjälvstyrelsen på Färöarna och Grönland i självstyrelselagarna som gäller som vanliga lagar fastän man har ansett att danska staten inte ensidigt kan ändra dessa lagar.

I Frankrike har man stadgat om autonomi endast i författningar av lagnatur i vissa

transoceaniska områden. Också den korsikanska självstyrelsen grundar sig endast på vanlig lag.

De lösningar som nyttjats i lagstiftningen i Belgien, Italien och Spanien, där grundläggande stadganden om autonomi eller självstyrelse ingår i grundlagen och närmare stadganden har givits i ett försvårat lagstiftningsförfarande, utgör ett gott exempel också med hänsyn till den reglering som föreslås för Ålands del.

Denna internationella jämförelse refereras närmare i den bilaga som fogats till propositionen (*bilaga 2*).

3. De föreslagna ändringarna

3.1. Regeringsformen för Finland

I Regeringsformen har inte tills vidare ingått något stadgande om självstyrelse för Åland. Riksdagens grundlagsutskott ansåg dock i samband med behandlingen av propositionen om den nya självstyrelselagen för Åland att ett sådant stadgande behövs och gjorde en hemställan om att regeringen bereder ett sådant stadgande. Regeringen har vid behandlingen av ärendet också konstaterat att ett stadgande av denna art som förstärker de statsförfattningsrättsliga garantierna för Ålands självstyrelse behövs. Regeringen anser att det med beaktande av statsförfattningen som en helhet är motiverat att i regeringsformen ta in ett grundläggande stadgande om denna typ av vidsträckt självstyrelse som berör statens struktur.

Eftersom det om den åländska självstyrelsen har givits detaljerade stadganden i självstyrelselagen för Åland, som stiftats i kvalificerad lagstiftningsordning, anser regeringen att det är tillräckligt med enbart ett stadgande som hänvisar till denna reglering.

IV a. Ålands självstyrelse

52 a §. Ett stadgande om Ålands självstyrelse förslås bli intaget i regeringsformen som ett eget IV a kap. avskilt från de stadganden som gäller landets styrelse och förvaltning. På så sätt har man velat understryka självstyrelsens speciella natur i statsförfattningen. Hänvisningen till vad som särskilt stadgas om självstyrelsen gäller 33 § riksdagsordningen som nedan föreslås ändrad, självstyrelselagen för Åland som har totalreviderats år 1991 samt

jordförvärvslagen för Åland som givits 1975 och till vissa delar reviderats 1991 och då också försetts med en ny rubrik.

3.2. Riksdagsordningen

33 §. Hänvisningen i det stadgande som tas in som 1 mom. i paragrafen avser 69 § självstyrelselagen för Åland och 17 § jordförvärvslagen för Åland. I dessa stadgas om den lagstiftningsordning i vilken dessa lagar kan ändras eller förklaras eller upphävas eller avvikelse göras från dem. I saken förutsätts överensstämmande beslut av riksdagen och Ålands lagting. I riksdagen skall beslut fattas i den ordning som gäller för stiftande av grundlag och i lagtinget skall beslut fattas med en majoritet om minst två tredjedelar av de avgivna rösterna. Syftet med den föreslagna lagändringen är att förstärka garantierna för landskapssjälvstyrelsen i statsförfattningen.

Det hänvisningsstadgande som gäller rätt för Ålands lagting att ta initiativ och som redan ingår i paragrafen blir 2 mom. med mindre språkliga justeringar. Det stadgande som hänvisningen avser ingår för närvarande i 22 § självstyrelselagen för Åland.

4. Propositionens verkningar

Propositionen har inga ekonomiska eller organisatoriska verkningar.

De föreslagna grundlagsstadgandena klargör och stärker landskapet Ålands självstyrelse. Genom dem ändras inte landskapets nuvarande statsrättsliga ställning.

5. Beredningen av propositionen

Till följd av riksdagens ovan nämnda hemställan gav justitieministeriet den 19 juni 1991 i uppdrag åt den statsförfattningskommission som då tillsattes att utarbeta ett förslag om hur grundlagen kunde kompletteras med ett stadgande om landskapet Ålands självstyrelse och ålade kommissionen att presentera sitt förslag i form av en regeringsproposition. I enlighet med sitt uppdrag har kommissionen den 9 december 1992 presenterat ett förslag som utgör grund för denna proposition.

Justitieministeriet har den 16 december 1992

anmodat Ålands landskapsstyrelse att inkomma med utlåtande över förslaget av statsförfattningskommissionen. Utlåtandet gavs den 9 februari 1993. I sitt yttrande uttalade landskapsstyrelsen sin tillfredsställelse med initiativet. I fråga om de föreslagna lagtexterna hade landskapsstyrelsen inga invändningar.

6. Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft så snart som möjligt efter att de har antagits och blivit stadfästa.

7. Lagstiftningsordning

Lagförslagen skall behandlas i den ordning som stadgas i 67 § riksdagsordningen. Enligt 28 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland skall utlåtande inhämtas av landskapet innan en lag som har särskild betydelse för landskapet stiftas.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag
om ändring av Regeringsformen för Finland

I enlighet med riksdagens beslut, tillkommet på det sätt som 67 § riksdagsordningen föreskriver, fogas till Regeringsformen för Finland ett nytt IV a kap. som följer:

IV a. Ålands självstyrelse

Denna lag träder i kraft den
199 .

52 a §

Landskapet Åland har självstyrelse enligt
vad som stadgas särskilt.

2.

Lag
om ändring av 33 § riksdagsordningen

I enlighet med riksdagens beslut, tillkommet på det sätt som 67 § riksdagsordningen föreskriver, ändras 33 § riksdagsordningen som följer:

33 §

Om lagstiftningsordningen för självstyrelse-
lagen för Åland (1144/91) och jordförvärvsla-
gen för Åland (3/75) gäller vad som stadgas
särskilt i de nämnda lagarna.

Om rätten för Ålands lagting att väcka
initiativ gäller vad som stadgas särskilt.

Denna lag träder i kraft den
199 .

Helsingfors den 10 september 1993

Republikens President
MAUNO KOIVISTO

Justitieminister *Hannele Pokka*

2.

Lag

om ändring av 33 § riksdagsordningen

I enlighet med riksdagens beslut, tillkommet på det sätt som 67 § riksdagsordningen föreskriver, ändras 33 § riksdagsordningen som följer:

Gällande lydelse

33 §

Angående rätt för Ålands landsting att väcka initiativ vare gällande vad därom är särskilt stadgat.

Föreslagen lydelse

33 §

Om lagstiftningsordningen för självstyrelselagen för Åland (1144/91) och jordförvärvslagen för Åland (3/75) gäller vad som stadgas särskilt i de nämnda lagarna.

Om rätten för Ålands lagting att väcka initiativ gäller vad som stadgas särskilt.

Denna lag träder i kraft den
199 .

INTERNATIONELL JÄMFÖRELSE: AUTONOMA OMRÅDEN ELLER SJÄLVSTYRELSEOMRÅDEN

För vissa europeiska länders del har det utretts hur autonomi eller landskapssjälvstyrelsen har reglerats i grundlag eller i annan lag. Jämförelseobjekt har varit länder i vilka landskapen eller andra områden antingen har autonomi eller en vidsträckt självstyrelse som motsvarar Ålands självstyrelse eller en grundad strävan efter att uppnå en sådan ställning.

Det första jämförelseobjektet är Danmark som har ömråden med självstyrelse av samma typ som Åland. Vidare görs jämförelser med Belgien, Spanien och Italien vilka i sin helhet har indelats i autonoma eller självstyrda landskap. För Portugals och Frankrikes del omfattar jämförelsen ytterligare den i lagstiftningen intagna regleringen av vissa ömrådets ställning. Av de europeiska länder som har betydande autonoma områden eller självstyrelseområden har utanför denna jämförelse lämnats Förenade Konungariket av den anledningen att det saknar en skriven statsförfattning.

Danmark

Färöarna och Grönland vilka hör till Danmark utgör exempel på sådan självstyrelse som centralt baserar sig på att områdena ligger avskilda och avlägsna från moderlandet. För Grönlands del är de etniska och språkliga omständigheterna ytterligare faktorer som inverkar på saken. Majoriteten av öns befolkning utgörs av inuiterna (eskimåerna) vilka utöver samerna bildar Nordens ursprungsfolk.

Färöarna tillerkändes ställning som ett folksamfund med självstyrelse genom *självstyrelselagen* år 1948. Lagen är inte av grundlagsnatur. Den baserar sig inte heller på något internationellt avtal. Lagen anses dock utgöra ett sådant avtal mellan Danmark och Färöarna att danska myndigheter inte ensidigt kan ändra den. I *grundlagen* omnämns självstyrelsen inte. I den

ingår endast spridda stadganden om Färöarnas representation i Danmarks parlament Folketinget.

Grönlands ställning i anslutning till kungariket Danmark är långt densamma som Färöarnas. Grönlands *självstyrelselag* är från år 1978. Inte heller den gäller som grundlag. Om dess ställning i förhållande till Danmark är samma uppfattning rådande som beträffande Färöarnas självstyrelselag. Också på Grönland väljs representanter i Danmarks Folketing om vilket stadganden ingår i *grundlagen*. Däremot ingår inga stadganden om öns självstyrelse i *grundlagen*.

Självstyrelsen på Färöarna och Grönland har refererats närmare i Ålandskommitténs betänkande (Kom.bet. 1987:31 s. 33 ff.) och i Ålandsarbetsgruppens betänkande (Justitieministeriet. Lagberedningsavdelningens publikation 7/1989 s. 44 ff.).

Belgien

Belgien har under 1970- och 1980-talen uppdelats i självstyrelseområden av två olika slag som delvis täcker varandra och utövar en viss begränsad makt. *Landskapen* (régions) Flandern, Vallonien och Bryssel vilka i huvudsak utövar socioekonomisk makt kan handha de uppgifter som tilldelats dem (ekonomin, sysselsättningen, boendet, miljön, landsbygdsnäringarna m.m.) endast inom sina egna områden. De flamiska, franska och tyska *språksamfundet* (communautés) vilka bildats närmast på språkliga grunder kan åter i viss utsträckning utöva makt inom sitt verksamhetsområde (undervisningen, kulturen, social- och hälsopolitiken m.m.) också på varandras territorier. Såväl landskapens som språksamfundens ställning stärktes på ett betydelsefullt sätt i maj 1993 då Belgien omformades till en förbundsstat.

I Belgiens *grundlag* stadgas om indelningen av landet i de nämnda språksamfunden samt ingår ett grundstadgande om självbestämmanderätt för dessa samfund i språk- och kulturpolitiska frågor. Vidare stadgas i grundlagen om indelningen av landet i de nämnda landskapen. Det förutsätts att beslut i landskapsärenden fattas i demokratiskt valda representationsorgan samt stadgas om landskapens begränsade lagstiftningsmakt. De belgiska landskapen och språksamfunden har enligt grundlagen på sitt verksamhetsområde självbestämmanderätt också beträffande internationellt samarbete. De har också en egen inkomstbas och i grundlagen tryggas också vissa egna skatteformer. För såväl landskapen som språksamfunden har en trohetsplikt stadgats gentemot förbundsstaten.

I den *verkställighetslag* som gavs 1980 och gäller som *grundlag* anges landskapens områden och språkgruppernas sammansättning noggrannare samt ges närmare stadganden om landskapens och språksamfundens organ och om grunderna för landskapens finansiering. I vanlig lag har ännu mer detaljerade stadganden om landskapen och språksamfunden givits.

Spanien

Då den spanska grundlagen reviderades 1978 gavs landets gamla landskap en möjlighet att visa initiativrikedom i fråga om att grunda landskap med självstyrelse. I Spanien som traditionellt varit indelat i klara territoriella helheter vilka i huvudsak utgjorde gamla konunga- och furstendömen fick alla 17 landskap snart någon form av självstyrelse. Av dessa områden fick Katalonien, Baskien och Galicia en möjlighet att snabbt införa självstyrelse i enlighet med grundlagen och att jämte Andalucien som ett resultat av den grundlagsbaserade skapande processen erhålla autonoma rättigheter som var mer omfattande än vad de övriga områdena erhöll (särskilt på området för utbildning, arbetsliv och socialskydd). Staten har på eget initiativ till Kanarieöarna, Valencia och Navarra överfört även andra än egentliga landskapsuppgifter. Den spanska landskapssjälvstyrelsen har uppskattats vara den mest omfattande territoriella autonomi i Europa.

I *grundlagens* 2 artikel har landskapens rätt

till autonomi erkänts och garanterats. Det finns dock ingen förteckning över de landskap som har självstyrelse. Beträffande självstyrelsen har landskapen en omfattande valmöjlighet. Huruvida ett självstyrelselandskap grundas beror på om de instanser som nämns i grundlagen och vilka har initiativrätt i ärendet vill nyttja sin rätt. I grundlagen ingår också stadganden om de egenskaper som en territoriell helhet skall uppfylla då det vill förvärva landskapssjälvstyrelse; i det sammanhanget omnämns bl.a. ett särskilt skärgårdsområde (143 artikeln).

I grundlagen har stadgats om grunderna för systemet med landskapssjälvstyrelse och om de centralaste organen. Fördelningen av uppgifter mellan landskapen och staten har också reglerats (148 och 149 artikeln). I grundlagen har också stadgats om landskapens beskattningsrätt och ekonomiska ansvar (142 artikeln).

Också proceduren då ett landskap bildas har reglerats i grundlagen. I landskapens egna *statut vilka kan ändras endast under försvårade former* på samma sätt som grundlagen, stadgas närmare om självstyrelsen. I grundlagen (147 artikeln) stadgas om vad statuten bör innehålla.

Italien

Alla de italienska landskapen är historiska och naturliga helheter. De landskap som upphört under den fascistiska regimen återtog genast efter andra världskriget sin plats i det politiska och administrativa systemet. Av landskapen har fem dvs. Sicilien, Sardinien, Trentino—Alto Adige, Friuli—Venetsia Giulia och Valle d'Aosta av etniska och internationellpolitiska orsaker en särställning enligt grundlagen (regione a statuto speciale) och självstyrelsen har för deras del i huvudsak införts redan 1948 (i Friuli—Venetsia Giulia år 1963) medan den i de övriga landskapen har trätt i kraft först under 1970-talet.

Enligt 116 artikeln i *grundlagen* stadgas om autonomi för dessa landskap med särställning (regioni ad autonomia speciale) närmare i de *statut vilka gäller som grundlag (legge costituzionale)* och ges skilt för varje landskap och i vilka bl.a. landskapets namn och territorium fastställs (grundlagens 123 artikel). Man kan endast i grundlagstiftningsordning ändra på landskapsindelningen. Vidare bör en majoritet av befolkningen understöda ändringen i en

folkomröstning och kommunfullmäktige som representerar minst en tredjedel av befolkningen inom de ifrågasvarande områdena måste godkänna den (grundlagens 132 artikel).

Landskapens behörighet bestäms på basis av en förteckning i grundlagen. I grundlagen har intagits bestämmelser också om landskapens viktigaste organ samt om den övervakning som riktar sig mot landskapen (117, 121, 125, 127 och 130 artiklarna). Vidare ingår de viktigaste stadgandena om landskapens finansiella autonomi i grundlagen (119 artikeln) men t.o.m. de landskap som har en särställning har i praktiken en relativt svag finansiell autonomi.

Portugal

Ölandskapen Azorerna och Madeira som är belägna på ett stort avstånd från moderlandet tillerkändes en omfattande autonomi i 1976 års grundlag. Den är dock i många avseenden mer begränsad än den ovan behandlade spanska landskapsautonomin. I landskapen på det portugisiska fastlandet har en motsvarande självstyrelse inte införts fastän detta enligt grundlagen är möjligt.

I Portugals nya grundlag från 1982 ingår omfattande och noggranna stadganden om landskapssjälvstyrelsen. Azorernas och Madeiras ställning har reglerats särskilt (227 artikeln). Den politiska och administrativa särregleringen för dessa öar skall grunda sig på öarnas geografiska, ekonomiska, sociala och kulturella särdrag samt på befolkningens historiskt förankrade autonomistrivanden (1 punkten). Landskapssjälvstyrelsen bör tjäna medborgarnas behov av demokratiskt engagemang, deras ekonomiska och sociala utveckling, befrämjandet och försvaret av territoriella intressen samt förstärkandet av den nationella enheten och banden av solidaritet mellan alla portugiser (2 punkten). Landskapens politiska och administrativa självstyrelse får inte på något sätt inverka på statens fullständiga suveränitet och den bör utövas inom de gränser som grundlagen anger (3 punkten).

I de stadganden som gäller landskapen i allmänhet (artiklarna 228—236) regleras bl.a. det förfarande varigenom statuten för självstyrelselandskapen ges. På initiativ av landskapets representationsorgan godkänns statuten av Portugals parlament. Om det sistnämnda vill göra ändringar i statuten måste ett utlåtande av

landskapets representationsorgan inhämtas men parlamentet är inte bundet av detta. Vidare ingår i grundlagen stadganden om landskapens begränsade lagstiftningsbehörighet, planeringsbehörighet, beskattningsrätt och om självstyrelseorganen samt om förhållandet mellan staten och självstyrelselandskapet.

Frankrike

I Frankrikes grundlag från 1958 nämns inga självstyrelseområden. Det har endast stadgats om hurudana territoriella samfund som kan finnas i Frankrike (kommuner, departement och transoceaniska områden) samt reserverats en möjlighet att genom lag stadga om territoriella samfund av annan typ (vilket man också har gjort för landskapsförvaltningens del år 1982). Vidare stadgas att samfunden får bestämma om sin förvaltning inom lagens ram dock så att den som utövar den högsta beslutande makten skall vara ett råd som utsetts genom val (72 artikeln).

Den franska landskapsförvaltningen omstrukturerades helt och hållet 1982 genom lagen om kommunernas, departementens och landskapens (régions) rättigheter och friheter (59 artikeln). På Korsika infördes landskapsjälvstyrelse i hela dess vidd genom en speciallag genast då reformen trätt i kraft många år innan motsvarande reform trädde i kraft i övriga delar av Frankrike. År 1991 gavs en ny lag om förvaltningen av Korsika som *vanlig lag*. I detta sammanhang ändrades ömrådet status från landskap (région) till territoriellt samfund (collectivité territoriale) och Korsikas rättigheter utökades så att samfundet härefter på goda grunder kan anses ha en viss grad av autonomi. Termen autonomi som uttryckligen har använts då man stadgat bl.a. om självstyrelse för det franska transoceaniska området Komoriska arkipelagen används dock inte i lagen om Korsika.

Sammandrag

Grundläggande stadganden om autonomi eller landskapssjälvstyrelse ingår i grundlagen i Belgien, Spanien, Italien och Portugal. I grundlagarna stadgas om de autonoma enheternas eller självstyrelseenheterernas territoriella indelning, om förfarandet för hur de skall bildas,

om deras behörighet, om organen och grunderna för hushållningen samt om förhållandet mellan staten och enheten. I Frankrike och Danmark ingår inga omnämmanden av autonomi eller landskapssjälvstyrelse i grundlagen.

Utöver grundlagens stadganden ingår i Belgien, Spanien och Italien närmare stadganden om autonomi eller självstyrelse i lagar som gäller som *grundlag* eller *stiftats i grundlagsordning*. Inte i något av de länder som finns med i jämförelsen har de högsta grundläggande stadgandena om självstyrelse intagits i en sådan lag. I Portugal saknas stadganden på denna

nivå men parlamentet har ålagts en skyldighet att höra landskapet då självstyrelsestatuten, som närmast kan jämföras med en lag, skall ändras.

I Danmark ingår de högsta stadgandena om landskapssjälvstyrelsen på Färöarna och Grönland i självstyrelselagarna som gäller som *vanliga lagar* dock så att danska staten inte ensidigt kan ändra dessa lagar. I Frankrike stadgas om autonomi endast i stadganden på lagnivå i vissa transoceana områden. Också självstyrelsen på Korsika grundar sig på en vanlig lag.